

УДК 331.91

Калініна С. П., Гетьманенко Ю. О.

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ПРАЦІ КРАЇН В КОНТЕКСТІ СТРУКТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД

Регулювання ринків праці країн є невід'ємною складовою організаційно-економічного та нормативно-правового забезпечення функціонування будь-якої країни як цілісної системи, що формує стратегію розвитку відповідно до власних інтересів. Водночас, кожна держава, яка вважає себе членом глобальної міжнародної спільноти, має враховувати загальновизнані норми та правила глобального середовища.

Серйозні структурні зрушення в економіці, спричинені науково-технічним прогресом, призвели до відповідних структурних змін на ринках праці країн. Починаючи з 70-х років ХХ ст., основною тенденцією трансформації зайнятості був перелив робочої сили з виробничих галузей у сферу послуг.

У зазначеному контексті необхідно враховувати структурні зрушення в рамках національних економік як складової частини глобальної економіки і відповідно - необхідність забезпечення регулювання ринків праці країн з урахуванням проявів структурної трансформації глобальної економіки.

Проблемам глобалізації економіки присвячено праці М.Кастельса, Р.Кеохане, О.Ковтуна, Т.Левітта, Д.Лукьяненка, Ю.Макогона, Т.Орехової, В.Омельченка, А.Поручника, Є.Савельєва, О.Сохацької, В.Сахарової тощо. Питання розвитку міжнародного ринку праці досліджували Р.Билсбороу, Х.Кларк, С.Калініної, Д.Массі, М.Піоре, А.Порт, М.Тодаро та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових праць з питань розвитку міжнародного ринку праці, розширення та поглиблення процесів глобалізації вимагає подальших досліджень впливу глобалізаційних зрушень на трансформаційний розвиток ринків праці країн.

Метою роботи є дослідження основних умов формування раціональної структури економіки та розробка концептуальної схеми трансформації глобального та національного ринку праці.

Структуру економіки необхідно розуміти як співвідношення різних елементів економічної системи, що відображають народногосподарські пропорції та стан суспільного поділу праці. Таким чином, співвідношення між певними взаємопов'язаними елементами економіки відображають певні види структури економіки [1].

Основними критеріями визначення структури (структурних співвідношень) економіки виступають:

- обсяги виробленої і реалізованої на ринку продукції та наданих послуг;
- чисельність зайнятого населення;
- обсяг спожитого капіталу (обсяг інвестицій і вартість основного капіталу).

З метою переходу від хаотичних до регульованих змін на ринку праці країн необхідно забезпечити рамкові умови для формування та підтримання ринковим механізмом оптимальної пропорційності (збалансованості) в рамках національної економічної системи, а саме, збалансованості розвитку національної економіки і ринку праці, яка втілюється у взаємоузгодженні структурних елементів трудоресурсного забезпечення господарського розвитку. Дана вимога продиктована тим, що національна економічна система країн має складну загальну і функціональну макро- і мікроекономічну структуру, яка формально складає основу структури зайнятості і відповідно – попиту на ринку праці (рис. 1).

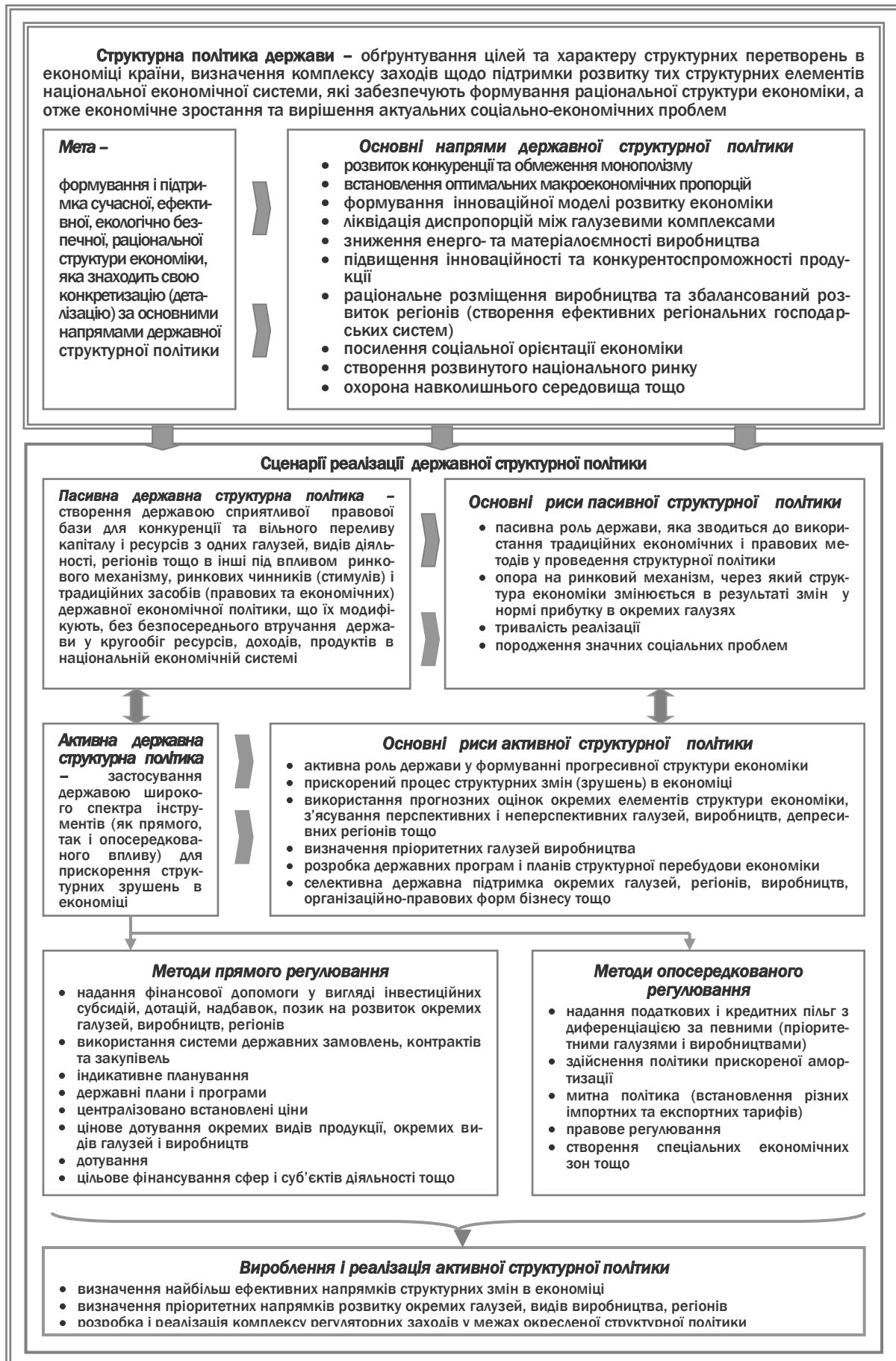

Рис.1. Схема формування раціональної структури економіки

Відповідно, проблема підтримання і забезпечення оптимальної пропорційності і збалансованості між формуванням структури економіки і відповідної структури трудових ресурсного забезпечення вимагає застосування важелів структурного регулювання і структурної політики.

Відсутність же вказаної збалансованості може призвести до посилення нерівноваги не лише на ринку праці, а й в економіці загалом, що матиме такі наслідки:

- виникнення економічних криз;
- інфляція;
- диспропорційність економіки;
- розрив економічних зв'язків між суб'єктами економічної системи;
- неплатежі тощо [1].

Отже, регулювання ринку праці в контексті структурних зрушень економічної системи (від мікро- до глобального рівня) має велике значення для соціально-економічного розвитку країн. Зокрема, різноманітні структурні зрушення, як це наочно ілюструє досвід Китаю, більшості країн Південно-Східної Азії та інших країн, завдяки яким відбулось швидке зростання виробництва і добробуту населення, є результатом випереджального регулюючого впливу держав на національні ринки праці, напрями якого визначались напрямками включення національних господарських систем до світової економіки.

Умови для збалансованості розвитку національного ринку праці практично ідентифікуються з умовами формування раціональної структури економіки, оскільки ринкова система спроможна ефективно працювати лише в разі врегулювання економіко-соціальних компонентів структури господарської системи [2].

Тобто цілеспрямоване визначення параметрів і напрямів, режимів і засобів формування раціональної структури економіки має здійснюватись в рамках державної економічної політики.

Одним з найбільш складних питань у трудових ресурсному забезпеченні раціональної структури економіки є рухливості міграційних процесів на міжнародному ринку праці, зміна кількісних і якісних характеристик міграційних потоків, що зумовлює необхідність акцентування уваги на ролі країн-експортерів і країн-імпортерів робочої сили у системі регулювання міжнародного ринку праці [3].

На основі вищевикладеного можна запропонувати концептуальну схему структурної трансформації глобального і національного ринків праці (рис. 2).

При регулюванні ринку праці країн на сучасному етапі світогосподарського розвитку необхідно виходити з мети загальної соціальної орієнтації, що відповідає цілям МОП та має передбачати практичне підпорядкування відтворювальних процесів завданням розвитку особистості (подолання відчуження працівника від суспільства, природи та культури), для чого в рамках глобального ринку праці є необхідним: перетворення трудової діяльності в сферу розвитку людини; зростання вільного часу, що раціонально використовується; досягнення високого рівня добробуту людини; - що разом з дотриманням вимог раціональної структурної політики (збільшення питомої ваги ресурсозаощаджуючих виробництв; розвиток споживчого сектору економіки; зростання частки високотехнологічних галузей; збільшення питомої ваги експортоорієнтованих галузей; зменшення частки екологічно брудних виробництв тощо) у підсумку призведе до створення передумов подолання ситуації «потенційна незайнятність і безробіття в перспективі» та ситуації «фактичне безробіття» на всіх рівнях світового ринку праці. Цілі, пріоритети та механізми структурної політики країн, які формуються під впливом глобалізації світового господарства, визначатимуть напрямки і зміст трансформацій як міжнародного ринку праці, так і ринків праці країн як елементів світогосподарської системи.

Рис. 2. Концептуальна схема структурної трансформації глобального і національного ринків праці

Участь у глобальному економічному середовищі зумовлює увагу країн до регулювання міжнародних міграційних процесів як провідної складової глобального ринку праці. Регулювання міжнародного ринку праці здійснюється на наддержавному, міждержавному, національному рівні.

Наддержавний рівень передбачає застосування законодавчої процедури з боку наднаціональних органів міжнародних політико-економічних (інтеграційних) угруповань. Так, параграф 52 Римського договору, що вступив у дію у 1968 р., визначив єдині й обов'язкові для країн спільного ринку правила пересування й працевлаштування для громадян країн-членів. Асоційовані члени угруповань можуть, за їх бажанням, або приєднуватись до таких угод, або ухилитись від участі у їх виконанні.

На міждержавному рівні регулювання відбувається на підставі укладених двосторонніх або багатосторонніх договорів (угод). Прикладами двосторонніх угод можуть бути угоди між ФРН, з одного боку, та Італією, Грецією, Туреччиною і деякими іншими країнами, з іншого. Прикладом багатосторонніх угод є угоди про рівноправність громадян Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії та Ісландії в питаннях найму на роботу (1955 р.), Шенгенська угода, яка встановила єдині правила для Бельгії, Німеччини, Італії, Греції та Австрії (1995 р.) [4].

На національному рівні еміграційна і імміграційна політика підпадає під дію державних нормативно-правових актів і адміністративних рішень. Історично перші відповідні закони було прийнято в Англії у XVIII столітті, що було обумовлено початком загальної промислової революції. Кваліфікованим робітникам було заборонено виїзд за межі країни, що сприяло закріпленню за Англією статусу «світової майстерні». На сучасному етапі світогосподарського розвитку пакет національних актів, які регулюють міграційні процеси, є невід'ємною складовою законодавства будь-якої держави.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі світогосподарського розвитку на всіх рівнях світової економіки зростає значення соціальної відповідальності у забезпеченні зайнятості, оскільки альтернативи суспільному розумінню необхідності створення передумов сталого розвитку людства на основі добробуту громадян не існує. В умовах глобалізації світового господарства та інтелектуалізації міграційних потоків на міжнародному ринку праці, обов'язковим компонентом соціальної відповідальності держави має стати формування висококваліфікованої робочої сили (якісно-освітня складова) у відповідності до міжнародних стандартів та створення умов для реалізації набутого трудового потенціалу у конкурентоспроможній національній економіці. Реалізація концептуальних засад структурної трансформації глобального ринку праці є можливою на основі регулювання ринків праці країн в контексті соціальної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ковтун О.І. Державне регулювання економіки / О. І. Ковтун. – Львів: «Новий світ – 2000», 2007. – 432 с.
2. Калініна С.П. Трансформація міжнародного ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: монографія / С.П. Калініна, Ю.О. Гетьманенко, О.С. Гайдаш; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора С.П.Калініної. – ДонНУ, Вінниця. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 240 с.
3. Розвиток міжнародних трудових комунікацій в глобальній економіці: теоретико-методологічний аспект: монографія / С.П.Калініна, Ю.О.Гетьманенко, О.А.Оливко, К.А. Тахтарова, О.С. Гайдаш, О.П. Кушнарченко; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора С.П.Калініної. – ДонНУ, Вінниця. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 288 с.
4. Міжнародна економіка / За заг. ред. Сахарова В.Є. – К.: Національна академія управління, 2007. – 432 с.